УДК 94(438):323.272:050(470+571)»1905/1907»

Затовський Б. О.,
аспірант кафедри нової та новітньої історії, історичного факультету,
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

РОСІЙСЬКА ЖУРНАЛІСТИКА 1905 – 1907 рр. ПРО РЕВОЛЮЦІЙНІ ПОДІЇ В ПОЛЬЩІ

Анотація. У статті розглядаються ревоюційні події в Польщі в 1905 –1907 рр. На матеріалах російських періодичних видань була проаналізована політика російського і німецького урядів в польських землях. Це повідомлення статей таких журналів як «Церковные ведомости», «Вестник Европы», «Русская мысль», «Русское богатство» та «Мир Божий». Аналіз російських журналів дозволив виявити еволюцію поглядів авторів публікацій на можливі шляхи вирішення проблем в політиці Російської імперії в Царстві Польському. Також це дало можливість дізнатися як революційні події в Польщі висвітлювалися російським читачам і як преса формувала громадську думку щодо даних подій. В результаті було з'ясовано, що існувала велика зацікавленість російської громадськості до аналізу революційних подій в Царстві Польському для пошуку шляхів подолання розбіжностей з польським суспільством.

Ключові слова: Царство Польське, журнал, революція, опозиція, політичні партії, армія, релігія.

З початком революційних подій в 1905 р. російські періодичні видання стали більше приділяти уваги політичному життю в різних регіонах імперії, в тому числі, і в Польщі. На початку XX ст. польські землі перебували під владою трьох держав: Російської імперії, Австро-Угорської імперії і Німецької імперії. Події пов'язані з першою російською революцією мали значний вплив на Польщу. У цей час активізувався польський революційний рух. На думку сучасних дослідників, страйковий рух в Царстві Польському за своїм розмахом не поступався загальноросійському, а в окремі періоди навіть істотно його перевершував [15, с. 31]. Російські журналісти уважно аналізували і коментували ці події. Революція вплинула на дві інші частини Польщі, в яких були зроблені спроби вирішити внутрішні проблеми, що також знайшло своє відображення в пресі.

Політичні події в польських землях висвітлювали такі авторитетні видання як «Русская мысль», «Русское богатство», «Мир Божий», «Вестник Европы» та «Церковные ведомости». В 1905 – 1907 рр. в російських журналах з'явилося близько 20 публікацій про ситуацію в Польщі.

Журнал «Русская мысль» в період революційних подій в Росії в 1905 – 1907 рр. стояв на демократичних засадах і займав помірковану позицію. На сторінках цього видання були заклики до примирення влади і революційних мас. У 1905 р. була опублікована стаття, присвячена положенню Польщі. Автор публікації, російський і польський політичний діяч О. Р. Ледницький, писав, що за повідомленням представників польського суспільства відбувалося пробудження національного почуття, що весь народ, не виключаючи селянських мас і навіть, головним чином, робочого населення, знаходився під впливом руху до національного відродження [12, с. 128]. На його думку, польське питання не було питанням внутрішньої політики Росії, – воно цілком було міжнародним. Розділена трьома сильними державами, Польща добре розуміла, що не тільки з усіма трьома вона не в змозі впоратися, але вона безсила і перед кожною з них окремо [12, с. 130].

Автор відзначав, що своєї сильної держави в минулому поляки так і не змогли створити і тепер прагнули не до політичної незалежності держави, а до збереження і вільного розвитку своїх національних і культурних цінностей [12, с. 130]. На думку О. Р. Ледницького, якщо була б надана свобода польському народу, російський уряд тим самим відкрив би двері для всіх інших поляків, не тільки прусських, але й австрійських. Він вказував, що важкі умови політичного життя поляків в Пруссії, безперервна боротьба за свої національні права і своє національне існування, невигідне економічне становище Галичини, східній околиці Австро-Угорщини, – все це змушувало поляків, які проживали в цих землях все частіше звертати свої інтереси на Росію. Автор критикував політику російської адміністрації в Царстві Польському [12, с. 131].

Він писав, що прусські провінції з польським населенням знаходилися під сильним впливом німецької культури. У Сілезії, де поляки, через введення в прусської політиці, за словами автора, «початку права сили на зміну сили права»,

стали втрачати свою національність, знову стали відроджуватися. В тому числі, активізувалася політична діяльність. Таким чином, на думку О. Р. Ледницького, мета денаціоналізації народу не досяжна [12, с. 132]. Автор також вважав, що російський уряд мав надати Царству Польському вільну автономію [12, с. 136].

Сучасна дослідниця Т. І. Хріпаченко, аналізуючи відносини польських політичних партій з російськими, вказувала, що на російсько-польському з'їзді в квітні 1905 р. російські ліберали, представники націонал-демократів і прогресивно-демократичного союзу О. Р. Ледницького, зійшлися на спільному гаслі автономії Царства Польського. У своїй статті, автор посилається на його публікацію в «Русском богатстве» [18, с. 7].

У центрі уваги російських періодичних видань в 1905 р. було також питання взаємин росіян і поляків. На перший план висувалися дружні відносини між двома народами. Так в квітні 1905 р. в журналі «Мир Божий» була опублікована стаття Ф. Батюшкова яка присвячувалась полякам-друзям.

«Мир Божий» був помірно-опозиційним ліберальним органом. У період Першої російської революції на сторінках цього журналу зустрічалися заклики до радикальних дій з боку повсталих мас і агітація за посилення революційного руху в країні. Ось як оцінювалися польсько-російські відносини в 1905 р. на сторінках цього видання: «Між Німеччиною і Росією вибір поляків все ж на боці Росії, від якої вона чекає лише більшого визнання своєї самобутності, надання більших гарантій недоторканності своїх прав на індивідуально-незалежне життя, свою мову і віросповідання. Все це без сумніву може служити і до вигоди Росії, яка, при дотриманні зазначених умов, набуває в Польщі дружню, політично з нею об'єднану, споріднену народність, спроможну їй служити оплотом при зовнішніх зіткненнях з сусідніми по той бік Польщі західноєвропейськими державами» [2, с. 1].

«Русское богатство» було центром легального народництва. У жовтні 1905 р. в цьому виданні була опублікована стаття, яка була присвячена військовому стану в Царстві Польському, котрий був введений 28 жовтня 1905 р. [13, с. 168].

За повідомленням В. Мякотіна, в різних містах Прівіслінського краю відбувалися багатотисячні вуличні ходи з польськими прапорами зі співом революційних польських гімнів. На ряду з цим почалося самовільне витіснення поляками російської мови з урядових установ, де її вживання було встановлене законом [13, с. 170].

У деяких місцевостях групи робітників і селян громили школи, казенні винні лавки і гмінні управління, знищуючи в них всю переписку російською мовою. Однак, не дивлячись на ці дії протестуючих, на думку редакції «Русского богатства», уряд мав справу в Царстві Польському не з спробою відділення від держави, а з прагненням до автономії, не з повстанням, а з мирними народними маніфестаціями і громадськими зборами. Це означає, що В. Мякотін не важав, що у вищевказаних діях протестувальників можна вбачати «заколот» [13, с. 170].

Автори публікацій зі співчуттям ставилися до вимог повсталих мас. Редакція даного журналу вважала, що загибель представників місцевої влади була лише результатом самооборони змученого населення. В. Мякотін вважав, що причиною введення воєнного стану в Царстві Польському було прагнення не допустити урядом впровадження автономії [13, с. 170]. На думку автора, основною вимогою поляків було не відділення від Росії, а встановлення автономії [13, с. 172].

В січні 1905 р. в «Мире Божьем» була опублікована стаття, яка була присвячена позиції польського суспільства по відношенню до війни Росії з Японією. Польський публіцист Л. Василевський (Плохоцький) писав, що російсько-японська війна змусила всі польські партії приурочити свою тактику до результатів подій на Далекому Сході. Він вважав, що ця війна завдасть важкого удару самодержавному ладу і направить Росію на новий шлях. Тому всі партії вітали війну як подію, що прискорювала політичну еволюцію Російської імперії. Настрій польського суспільства до початку російсько-японської війни був ворожим по відношенню до уряду. Спроби партії «примирителів» виступити на підтримку російської армії, яка воювала проти Японії, були зустрінуті з осудом. Польські політики в основному прагнули вплинути на зміну урядової системи в Росії. Їх метою, на даному етапі, не стояло проголошення незалежності Польщі [3, с. 232].

За повідомленням Л. Василевського (Плохоцького), в 1904 р. від агітаційної діяльності до відкритих виступів революційного характеру перейшла Польська партія соціалістів. Її представники організовували збройні демонстрації. Посилилися і терористичні акти, що набули масового характеру. Ця партія керувала нападами протестуючих на урядові установи, підривала мости і залізничні колії під час мобілізації [3, с. 235].

В «Мире Божьем» писалося, що не відмовившись від ідеалу абсолютно незалежної польської демократичної республіки, Польська партія соціалістів поставила собі за мету домогтися такої державної самостійності Царства Польського, яка дозволила б йому розвиватися цілком вільно, не відділяючись від Росії [3, с. 238].

На початку XX ст. найстарішим з товстих журналів був «Вестник Европы». На своїх сторінках редакція пропагувала реформаторську діяльність, як основу прогресу Росії. Видання стояло на принципах помірної опозиції існуючих порядків, критикувало дії уряду.

У червні 1905 р. в статті «Вестника Европы» висвітлювалося становище польсько-литовського населення Північно-Західного краю. Редакція журналу вказувала, що поляки — такі ж жителі західних губерній, як і литовці і білоруси, і після сорока років внутрішнього спокою немає підстав відмовляти їм в правах, якими користувалися їхні сусіди. На думку російських журналістів, важливе значення для поліпшення становища польського населення був пункт положення комітету міністрів, прийнятий 1 травня 1905 р. який допускав викладання польської та литовської мов в початкових, двокласних і міських училищах Західного краю, а також в середніх навчальних закладах, тих регіонів, де більшість учнів належала до литовської чи до польської народності [5, с. 774].

З цього рішення комітету випливало, що до шкіл та однокласним початковим училищам нове правило було непридатне. Редакція журналу вважала за необхідне застосування його до правильно організованим школам, та однокласним початковим училищам. Таким чином, російський уряд переглянув свою політику в цих землях. Він прийняв рішення частково скасувати законодавство, що обмежувало використання місцевих мов у Західному краї [5, с. 775].

У серпні 1905 р. в «Вестнике Европы» писалося про заяву польських національ-демократичних груп, поданій до ради міністрів. У своєму зверненні вони вимагали надання законодавчої та адміністративної автономії: визнання польської мови офіційною у всіх галузях цивільного управління і в суді, а також, мовою викладання в усіх навчальних закладах краю, забезпечення за населенням громадянської свободи. На думку журналістів видання, розпорядження комітету міністрів про скасування деяких обмежень, які поширювалися на територію Царства Польського в повній мірі не задовольняло польську громадськість [6, с. 767 — 768].

У грудні 1905 р. в «Вестнике Европы» була дана оцінка запровадженому в Царстві Польському військовому положенню. На думку авторів видання, його встановлення викликало масові протести в польському, і в російському суспільстві. Листопадовий з'їзд земських і міських діячів вимагав його скасування і схвалив більшістю голосів резолюцію, згідно з якою вказувалася необхідність встановлення в Царстві Польському автономії. Також передбачалося, що в цій постанові вирішення польського питання не тільки не передбачало відділення Польщі від Росії, але, навпаки, забезпечувало цілісність і могутність імперії. У журналі стверджувалося, що введення воєнного стану не було виправданим і тому його необхідно було скасувати [7, с. 788].

За словами О. Р. Ледницького, поляки ще на самому початку визвольного руху поставили вимогу надання обласного самоврядування з особливим сеймом. Таким чином їх основною метою, на думку російських журналістів, було не проголошення незалежності, а встановлення автономії [7, с. 789].

«Церковные ведомости» було церковним виданням з морально-повчальним ухилом, та офіційним органом священного синоду. На його сторінках містилися замітки про різні події релігійного життя в Росії і за кордоном. У цей час церковна журналістика, стала впливовим чинником церковно-суспільного життя в Росії.

Журналістів цього видання цікавив, в першу чергу, вплив революційних подій на становище церкви в державі, в тому числі, в землях населених католиками. 17 квітня 1905 р. був опублікований указ про віротерпимість [1, с. 929]. Згідно з ним на території Російської імперії надавалася свобода віросповідань для всіх конфесій. Дозволялися будь-які релігійні об'єднання, будівництво храмів та молитовних будинків, а також видання релігійної літератури.

В «Церковных ведомостях» вказувалося, що після надання указу про віротерпимість різко погіршилися відносини православних з католиками. Ксьондзи відкрито і публічно заявляли в костелах, що тепер проголошувалось панування католицької віри. Польські поміщики, які були налаштовані ксьондзами, стали відмовляти православним в роботі. Крім цього, ксьондзи налаштовували і простих селян католиків проти православного населення [8, с. 1291].

За повідомленням видання, архієпископ Никандр здійснив поїздку по регіонах, де права православних були найбільш порушені. Він відвідав повіти Віленський і Ошмянський. В результаті було з'ясовано, що в деяких парафіях православні церкви перебували серед виключно польського католицького населення. Було виявлено, що ксьондзи забороняли католикам пускати через мости православних, які прямували до церкви з сіл. З цієї причини їм доводилося переходити вбрід або шукати інші шляхи [8, с. 1291 — 1292]. Таким чином, на думку церковних періодичних видань, міжконфесійні відносини також різко погіршилися в 1905 р. Основним наслідком діяльності католицької церкви в Царстві Польському був перехід частини православного населення в унію.

16 червня 1905 р. Холмсько-Варшавська єпархія була розділена на Холмсько-Люблінську, до складу якої увійшли Люблінська і Седлецька губернії, і Варшавсько-Прівіслінську, що займала решту Прівіслінського краю [17, с. 297].

В січні 1906 р. Л. Василевський (Плохоцький) в «Мире Божьем» проаналізував стан в польських селах. Він вказував, що в цей період також посилилися і протести селян. Але якщо польські робочі боролися в основному за економічні вимоги, то селяни — за можливість викладання польської мови в гімназіях та сільських школах. У виданні вказувалося, що гасло автономії Польщі стало загальнонаціональною програмою. До неї навіть приєдналася партія «примирителей» [3, с. 239 — 240]. На думку Л. Василевського (Плохоцького), відповіддю на ці дії протестуючих і було запровадження воєнного стану [3, с. 241].

Редакція «Русской мысли» також продовжувала активно відслідковувати політичне життя в Польщі. На думку О. Л. Погодина, держави, які визнали за народностями права на самовизначення і самоврядування, змогли зміцнити єдність суспільства і продовжили розвиток культури. Редакція журналу також виступала за встановлення автономії у Царстві Польському [16, с. 146]. У квітні 1906 р. в цьому ж часописі була опублікована стаття В. Козловського, яка була присвячена історії Царства Польського в період його автономного існування [11, с. 183].

В 1906 р. в «Русской мысли» писалося про становище поляків у Німецької імперії. У виданні вказувалося, що німецький уряд проводив в польських провінціях Пруссії «політику онімечення». Кореспонденції польських газет з Познані повідомляли про неодноразові випадки утисків прав поляків. Ареною для онімечення прусський уряд вибрав народну школу. Німецькі вчителі переслідували польську мову, польських дітей без згоди батьків навчали Біблійній історії на німецькій мові, змушували читати молитви на німецькій. Німецький католицький центр, який раніше виступав в рейхстазі в злагоді з польським «коло», також виступив проти поляків [14, с. 121].

В «Русской мысли» стверджувалося, що в зв'язку з посиленням політики онімечення в Познані, польську громадську думку турбувала позиція Вільгельма II з питання про автономію Царства Польського. Редакцією журналу була приведена цитата зі статті варшавської газети «Sztandar», яка запозичила у паризькому виданні «Journal» кореспонденцію політика Олександра Улара з приводу зустрічі Вільгельма II з австрійським імператором. За інформацією видання, Вільгельм II був проти становлення Росії як сильної конституційної держави, яка нарівні з Францією була б загрозою для Німеччини. На його думку, якщо Царству Польському буде надане широке самоврядування, це в свою чергу це може надалі привести до прагнення познанських поляків до об'єднання з російською Польщею. З цієї причини Вільгельм II вважав, що необхідно перешкоджати встановленню автономії в польських землях у складі Російської імперії [14, с. 122].

Російські журналісти зазначали, що таким чином польське суспільство мало всі підстави бачити в особі Німеччини серйозну загрозу національній культурі свого народу навіть і за межами Пруссії. Посилення політики онімечення в польських провінціях Пруссії, ймовірність агресивної політики з боку Німецької імперії по відношенню до Царства Польського — все це змушувало польське суспільство шукати союзників, за підтримки яких воно могло б дати відсіч політиці Німеччини. З цієї причини, на думку редакції «Русской мысли», поляки розраховували на союз з Росією [14, с. 122].

В «Русской мысли» вказували, що на сторінках польської журналістики ідея слов'янської солідарності ставала все більш популярною. Для поліпшення відносин Російської імперії з поляками необхідно було надати Царству Польському автономію [14, с. 123].

Політичне життя в Царстві Польському на початку 1906 р. проходило під знаком підготовки до виборів в Першу Державну думу. Представникам Царства Польського в ній було виділено 37 з 478 місць. Національні демократи, Партія реальної політики, Прогресивно-демократичний союз сприйняли створення парламенту в Росії як одну з важливих поступок царизму і вирішили брати участь у виборах. В той же час Польська партія соціалістів, Польський селянський союз (Польский звёнзек людовый) і Соціал-демократія Королівства Польського і Литви оголосили бойкот виборів, заявивши, що сам факт присутності польських депутатів в Петербурзі послужить порятунку царського уряду від банкрутства [15, с. 44].

Депутати від Царства Польського сформували в Думі фракцію «Польське Коло», подібну таким же організаціям у віденському і берлінському парламентах. До складу «Коло» увійшли депутати, кандидатури яких були підібрані керівними органами націонал-демократів. Воно було, по суті, представництвом великого землеволодіння. Тим часом, спорідненні за політичною спрямованістю російські депутати були противниками автономії Царства Польського. Внаслідок цього польським націонал-демократам довелося зблизитися з кадетами, з аграрним проектом яких була не згодна більшість членів «Кола» [4, с. 81].

Однак, Л. Василевський (Плохоцький) зауважував, що Дума не викликала в Царстві

Польському того інтересу в широких верствах населення, як це було в Росії. Зокрема робітничий клас ставився до неї з байдужістю та неприязню, через негативну позицію по відношенню до Думи, всіх без винятку, польських соціалістичних організацій [4, с. 87]. У липні 1906 р. Перша дума була розпущена [15, с. 44].

Тим часом, в Царстві Польському діяв військовий стан, який на думку редакції «Русского богатства», був безсилим в області протидії революційному руху. Нелегальні мітинги, конференції, з'їзди тощо стали звичайним явищем. Разом з тим, розгорілася також і терористична боротьба, яка прийняла масовий характер [15, с. 83].

Л. Василевський (Плохоцький) в грудні 1906 р. писав, що в Царстві Польському утворилися два великих табори: так званий національний, керований Націонал-демократичною партією, і революційний, який очолила Польська партія соціалістів. Перший охопив всі ті елементи, які бачили в подальшому розвитку революційного руху небезпеку не тільки для польських національних інтересів, але, перш за все, для класових привілеїв буржуазії і поміщиків. У другому опинилася робоча організація, яка вважала теперішню боротьбу однією з епізодів революції, яка повинна була закінчитися не дрібними частковими поступками, а повною капітуляцією противника [4, с. 69].

В «Русском богатстве» стверджувалося, що до проголошення маніфесту 17 жовтня 1905 р., в період активної революційної боротьби, головну роль в житті польського суспільства грала Польська партія соціалістів. Саме вона стояла на чолі революційного руху і керувала народними масами. Після 17-го жовтня 1905 р. становище різко змінилося. На перший план польського національно-політичного життя висунулася націонал-демократія, яка, легалізувавшись, відразу ж стала великою силою, котра володіла численними кадрами дисциплінованих членів, великими коштами, впливовими органами друку і серйозними зв'язками у всіх без винятку прошарках польського суспільства. На думку Л. Василевського (Плохоцького), Націонал-демократична партія скористалася всіма результатами революційної боротьби, не беручи в ній ніякої участі [4, с. 69 — 70].

Л. Василевський (Плохоцькій) писав, що націонал-демократія перетворилася, в організацію, яка згуртувала всі контрреволюційні елементи Польщі. Діяльність націонал-демократів, що, з точки зору пануючої в Царстві Польському бюрократії, була революційною, піддавалася переслідуванню. Пропаганда на користь заміни російських вивісок польськими, бойкот русифікаторських навчальних закладів, вимога автономії — все це розглядалося в варшавських канцеляріях, як прояв «революційного духу», як підготовка до «відторгнення Царства Польського від Росії». При цьому все те, що виходило з табору націонал-демократів і спрямовувалося проти революційного руху, не заборонялося [15, с. 42].

На думку сучасних дослідників з історії Польщі в XX ст., величезне значення мала легалізація в червні 1906 р. польської матиці шкільної, яка займалася, в першу чергу, початковою освітою. Жінки отримали можливість об'єднатися в рядах створеного в грудні 1905 р. Польського союзу рівноправних жінок. У листопаді 1905 р. в Росії скасували цензуру, що дало поштовх до розвитку польської преси: в 1906 р. налічувалося вже 208 періодичних видань (проти 88 в 1904 р.). Легально друкував свої газети і соціалістичний рух [15, с. 43].

У 1907 р. почалася підготовка до призначених на лютий виборів у Другу Державну думу. У Царстві Польському сформувалося два конкуруючих блоки: Національна концентрація (Національно-демократична партія, Партія реальної політики, Польська партія прогресистів, яка відокремилася від Прогресивно-демократичного союзу) і Прогресивне об'єднання (Прогрессивно-демократіческій союз і Єврейський виборчий комітет). У виборах також взяла участь і Соціал демократія Королівства Польського і Литви, яка виступила єдиним блоком з Бундом. На цей раз у виборах взяв участь польський політичний діяч Р. Дмовський. Успіх був на боці Національної концентрації: ендеки отримали 29 мандатів, 3 дісталися Польській прогресивній партії, 2 — Партії реальної політики, інші місця розподілилися так само, як на виборах 1906 р. Соціал демократія Королівства Польського і Литви не отримала жодного місця [15, с. 44].

Російська преса в 1907 р. продовжувала коментувати події в польських землях. Про зв'язок католицтва з польськими політичними організаціями писалося в «Церковных ведомостях» в лютому 1907 р. У виданні стверджувалося, що з проголошенням свободи совісті, в південно-західних і північно-західних губерніях загострилося протистояння православних з католиками. В часописі повідомлялося, що посилилася місіонерська діяльність католицьких священиків в Царстві Польському була переплетена з пропагандою польської національної ідеї. Ксьондзи прагнули поширити католицьку віру серед білорусів і українців. У журналі писалося, що «польська політична ідея не має сенсу без захоплення «Литви і Русі», як стверждували поляки, а це захоплення не можливе без католицької пропаганди, бо поляки занадто слабкі чисельно» [9, с. 215].

В «Церковных ведомостях» стверджували, що католицьке духовенство активізувало свою

місіонерську діяльність в Холмській Русі, Литві та в Білорусії. На Волині, Поділлі та Київщині проводити свою діяльність їм було складніше, і з цієї причини в цих землях проповідь католицтва передбачалося почати пізніше [9, с. 215].

За повідомленням «Русского богатства» в квітні 1907 р. польське «коло» в Державній Думі на чолі з Р. Дмовським внесло законопроект про автономію Царства Польського. Автор статті С. Н. Южаков писав, що в порівнянні з автономією згідно конституції 1815 р. законопроект 1907 р. робив значні поступки: відмовлявся від окремої армії і від коронування царів польських особливою польською короною у Варшаві. Таким чином, передбачалася не повна політична автономія [19, с. 205].

Даний законопроект передбачав, що для внутрішніх справ Царства Польського встановлювалися сейм, скарбниця і розпис, адміністративне управління з намісником на чолі, судові установи з сенатом Царства Польського і особливий в раді міністрів міністр статс-секретар у справах Царства Польського. Намісник призначався верховною владою [19, с. 207].

За свідченням польських консерваторів, цей законопроект був сприйнятий негативно в правлячих колах імперії, він звучав як ультиматум у складний для самодержавства момент. На думку сучасних дослідників, Р. Дмовському не вдалося домогтися підтримки польської ініціативи жодної з думських партій [15, с. 45]. А вже 3 червня 1907 р. Друга Державна дума була розпущена [10, с. 45].

Таким чином, російські ліберальні видання детально висвітлювали події, які відбувалися в Польщі протягом 1905 – 1907 рр. Вони аналізували ті проблеми, що хвилювали російську громадськість. Це, в першу чергу, демократичні вимоги мас, міжконфесійні відносини і питання діяльності польських політичних партій та їх відносини з російськими. Оцінки журналістів польської дійсності відрізнялися, виходячи із специфіки журналів. З самого початку Першої російської революції в 1905 р. ліберальну пресу цікавила насамперед діяльність польських політичних партій та їх спрямованість. Ліберальні видання підтримували вимоги польських політиків щодо встановлення в Царстві Польському автономії. Нерідко, авторами публікацій були поляки, такі як О. Р. Ледницький і Л. Василевський (Плохоцький), яким було не байдуже становище Польщі. Вони активно висвітлювали події, що відбувалися в польських землях. Загальною для цих журналів була позиція згідно з якою не передбачалося відділення Польщі від Росії. Але при цьому, російський уряд, на їхню думку, мав надати Царству Польському автономію.

Церковні видання не підтримували революційний рух. У польських землях церковні журналісти розглядали головним чином, протистояння православних з католиками, яке помітно загострилося з початком революції. Журналісти «Церковных ведомостей» вважали, що права православного польського, українського і білоруського населення порушувалися поляками. Загальним для церковних і світських видань було те, що вони висвітлювали інформацію безпосередньо з місця подій, аналізували російську, польську та зарубіжну пресу.

Література:

1. Архипастырские послания высокопреосвященного Иеронима, архиепископа Холмско-Варшавского // Церковные ведомости. — 1905. — № 23. — С. 929 — 936.
2. Батюшков Ф. К польско-русским отношениям (Посвящается полякам-друзьям) // Мир Божий. — 1905. — № 4. — С. 1 — 12.
3. Василевский (Плохоцкий) Л. Эволюция политических настроений русской Польши после 1863 г. // Мир Божий. — 1906. — № 1. — С. 199 — 241.
4. Василевский (Плохоцкий) Л. Русская Польша накануне новых выборов // Русское богатство. — 1906. — № 12. — С. 64 — 92.
5. Внутреннее обозрение // Вестник Европы. — 1905. — Кн. 6. — С. 772 — 787.
6. Внутреннее обозрение // Вестник Европы. — 1905. — Кн. 8. — С. 757 — 771.
7. Внутреннее обозрение // Вестник Европы. — 1905. — Кн. 12. — С. 782 — 795.
8. Известия и заметки // Церковные ведомости. — 1905. — № 31. — С. 1290 — 1293.
9. Из периодической печати // Церковные ведомости. — 1907. — № 5. — С. 207 — 215.
10. Из общественной хроники // Вестник Европы. — 1907. — Кн. 7. — С. 835 — 849.
11. Козловский В. Россия и Царство Польское в период его автономного быта // Русская мысль. — 1906. — № 4. — С. 183 — 205.
12. Ледницкий А. Польский вопрос // Русская мысль. — 1905. — № 7. — С. 128 —136.
13. Мякотин В. По поводу военного положения в Польше // Русское богатство. — 1905. — № 10. — С. 168 — 175.
14. Новые славянские течения // Русская мысль. — 1906. — № 11. — С. 118 — 124.
15. Польша в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова. — М., 2012. — 952 с.
16. Погодин А. Л. К вопросу об автономии Царства Польского // Русская мысль. — 1906. — № 3. — С. 140 — 149.
17. Скурат К. Е. История Поместных Православных Церквей. — М., 1994. — 485 с.
18. Хрипаченко Т. И. Неудавшийся компромисс: российские либералы и проекты польской и украинской автономии в российской империи накануне Первой мировой войны // Studia Slavica et Balcanica Petropolitana. — № 1 (17). — 2015. — С. 3 — 15.
19. Южаков С. Н. Политика // Русское богатство. — 1907. — № 4. — С. 205 — 216.

Затовский Б. О. Российская журналистика 1905 — 1907 гг. о революционных событиях в Польше. — Статья.

Аннотация. В статье рассматривается революционные события в Польше в 1905-1907 гг. На материалах российских периодических изданий была проанализирована политика российского и германского правительств в польских землях. Это сообщения статей таких журналов как «Церковные ведомости», «Вестник Европы», «Русская мысль», «Русское богатство» и «Мир Божий». Анализ российских журналов позволил выявить эволюцию взглядов авторов публикаций на возможные пути решения проблем в политики Российской империи в Царстве Польском. Также это дало возможность узнать как революционные события в Польше освещались российским читателям и как пресса формировала общественное мнение в отношении данных событий. В результате было выяснено, что существовала большая заинтересованность российской общественности к анализу революционных событий в Царстве Польском для поиска путей преодоления разногласий с польским обществом.

Ключевые слова: Царство Польское, журнал, революция, оппозиция, политические партии, выборы, религия.

Zatovskyi B. O. Russian Journalism 1905 — 1907 years the revolutionary events in Poland. — Article.

Summary. The article discusses revoyutsionnye events in Poland in 1905 —1907. The articles of such journals as «Церковные ведомости», «Вестник Европы», «Русская мысль», «Русское богатство», «Мир Божий» are studied in the given paper. Russian log analysis revealed the evolution of the views of the authors of publications on the possible solutions to problems in the policy of the Russian Empire in the Polish kingdom. It also provided an opportunity to learn how the revolutionary events in Poland were covered by Russian readers and how media shape public opinion with regard to these events. As a result, it was found that there was a great interest of the Russian public to the analysis of the revolutionary events in the Kingdom of Poland to find ways to overcome differences with the Polish society.

Keywords: Congress Poland, journal, political crisis, opposition. political party, army, elections, religion.